

A magyar és a többi közép-európai országok fakereskedelmi szokványai

írta: Dr. Fazekas Ferenc.

(Folytatás.)

A SZOKVÁNYOK ÉRVÉNYESSÉGE ÉS FANEMEK.

Budapesti szokvány.

Mikor és hogyan alkalmazandók vagy alkalmazhatók a fakereskedelmi szokványok üzletkötések lebonyolítása folyamán, — ezen kérdésre a budapesti szokványok tételei között választ nem találunk. Utalok azonban e lap hasábjain „Fakereskedelmi Szokványok” című különálló tanulmányomra és ismétlések elkerülése miatt ezekkel a részletproblémákkal itt most nem foglalkozom.

A fanemeket két csoportba osztják a budapesti szokványok. Megállapítják, névszerinti felsorolással, mely fanemek értendők általánosságban tülevelű- és melyek lombfa elnevezések alatt.

Nem európai fanemek csak határozott kikötés esetén szállíthatók, illetve szállítandók.

Az úgynevezett európai fáknak a budapesti szokványokban összeállított nomenklatúrája nem teljes, mert az ott felsoroltakon kívül a fakereskedelem még egyéb más, úgynevezett európai fafajokat is ismer. Így a fűzfa, erdei cseresznye, bálványfa, cirbolyafenyő, som, mogyoró, vadgesztenye, szelid gesztenye, szeder stb.

A magyar vámtarifa is megkülönbözteti a fafajoknak ismertetett fenti kettős csoportosítását, azonban ott már ezen két csoportnak precízebb körülhatárolását vehetjük észre. Nevezetesen nem egyszerűen „európai fáknak” hívja a vámtarifa ezen kategóriákat, hanem így: „európai erdőgazdaságban termelt fanemek”, az úgynevezett „tengerentúli fákat” pedig: „az európai erdőgazdaságban ezidőszert nem termelt fák”.

A vasúti tarifák nomenklatúrái szintén inkább a vám-tarifákhoz hasonlatos szövegűek.

És még szűkebb értelmezésű az édesvízi hajózás árumeghatározásánál felvett szöveg, melynél az úgynevezett európai fák alatt csak olyan fák értendők, melyek „a középeurópai erdő- és mezőgazdaságban üzemszerűen taroltatnak”. Míg külföldi fákhhoz tartoznak az európán kívüli, valamint a balti, angol, görög, portugál, orosz, skandináv vagy spanyol származású fa, azonkívül minden fa, ama fanemekből, amelyek a középeurópai erdő- és mezőgazdaságban üzemszerűen nem taroltatnak, például amerikai úgynevezett fekete diófa, amerikai nyárfa stb.

A termelési idővel kapcsolatban a magyar szokványok azt mondják, hogy a veresfenyő, az erdei fenyő és a feketefenyő a nedvforgás szünetelése, azaz október hó 1-től március hó végéig tartó időszak alatt döntendő, míg a jegenye és lucfenyő — ellenkező kikötés hiányában — a nedvforgás ideje alatt is dönthetők. A lombfák a nedvforgás szünetelése alatt, október 1-től április végéig döntendő, kivéve a bükkfát, amely nyáron is dönthető.

Tudjuk, hogy nedvkeringés idején a fák azért nem dönthetők, mert ilyenkor a fában benne maradó dús belső nedveség (a tápanyagtartalom) a fa tartósságára és egyéb előnyös műszaki tulajdonságaira veszélyes. Hogy pedig luc- és jegenyefenyőknél mégis koncedálják a szokványok a nyári döntést, annak egyik oka az, hogy ezen magashegységi fafajok télen — a zord klíma és az erős hóállások miatt — alig dönthetők, másrészt viszont a gyakori rovarrágás ellen ezen fáknek a kérégtől mielőbb le kell szedni, a kéreg pedig nedvforgás idején jobban válik el.

A szokványok csak a bükkfát említik meg hazai lombfáink között mint olyant, amelyik nyáron is dönthető.

A gyakorlatban azonban megtalálhatjuk a nyári döntésnek egyéb eseteit is, sőt vannak olyan speciális faválasztékok, amelyekhez más, mint nyári termelésű anyag nem is jöhet szóba. Ilyen a cserkéregtermelés májusban (mert a kéreg akkor válik el a legjobban), vagy ilyen a hajlított bútorgyár-

táshoz szükséges lombfatermelés, ahol ezen választékokat nedvkeringés idején minden aggály nélkül termelhetjük, sőt közvetlenül is vághatjuk azokat éppen feldolgozásuk előtt, mert főzésre és hajlításra azok ilyenkor a legalkalmasabbak.

Igen jelentős azon nyári döntésű famennyiség is, amelyet a rétegelt lemezgyárak fogyasztanak. Itt elsősorban a hámozásra alkalmas bükkörönkök jöhetnek szóba, jöllehet, friss nyári döntésű éger azonnali feldolgozása is megfelelő eredményt biztosít.

Az ezen nyári döntésű fákból éppen cirkuláló, bent maradt tápanyag és egyéb nedvességtartalom az ezen ipari felhasználási módnál ugyanis inkább előnyt jelent, mint hátrányt. A rönköt — friss nyári döntés mellett — hámozásra teljesen alkalmas minőségben kapja a gyár, elmaradhat ilyen frissen döntött bőnedvű fáknál a rostok meglágyítása céljából egyébként szükséges főzés vagy gőzölés, mert ezen rönköket — éppen nedves voltuk következtében — a hámozó-kések, előmunkálás nélkül is, fel tudják dolgozni. A káros tápanyag és nedvességtartalomtól pedig ezen műszaki fákat — rétegelt lemezgyártásnál — végül úgyis megszabadítja a gyors egymásutánban következő másik munkafolyamat: a hidraulikus prések és mechanikai szárítógépek befejező művelete.

A hazai szokványok szerint, ha az áru származási helye kikötöttet, a vevő a fa szövetét, növényét, likacsosságát nem kifogásolhatja. Ha a származási hely nincs kikötve, úgy az eladó bármely származású fát szállíthat.

Készletári gyanánt csak olyan áru adható el, amely az ügylet megkötésekor az eladó által megjelölt helyen tényleg készleten van.

Bécsi szokvány.

A fakereskedelmi szokványok — bármely fanemről legyen is szó — érvényesek mindazon ügyleteknél, amelyeket a bécsi tőzsdén kötöttek, mindaddig, míg a szerződő felek kifejezetten más megállapodást nem létesítettek. Érvényesek továbbá ezen szokványok a bécsi börzén kívül kötött ügyleteknél is akkor, ha

ezen ügyletek akár szóban, telefonon, akár írásban, közvetlenül vagy közvetítők mellett, de a bécsi szokványokra hivatkozással, köttettek meg.

A szokványok bizonyos formális előírásainak be nem tartásából előállott jogi következmények tárgytalanokká válnak akkor, ha a szokványok be nem tartásából keletkezett érvényre-emelés a kereskedői hűség és becsületesség fogalmaiba ütköznék. A szokványok bizonyos előírásainak értelmezésénél tehát liberális felfogás domborodik ki. Ezen szokványok így nem engedik meg a szokványok tételeinek, illetőleg az ezek érvényesítéseért való jogi folyamatoknak bármilyen összeütközésbe-keverülését a kereskedői hűség és jóhiszeműség alapelveivel.

Prágai szokvány.

Bizonyos formális szokvány-előírásoknak be nem tartásához fűzött jogi következmények akkor nem léphetnek életbe, ha az ezen előírásokkal egybekötött cél felismerhetően más úton is — mint a szokványok-előírta úton — szintén elérhetővé vált.

KÖZVETÍTÉS MELLETT ÜGYLETKÖTÉSEK.

Budapesti szokvány.

Nem tárgyalja.

Bécsi szokvány.

Ha a tőzsdén vagy tőzsdén kívül, az egyes szokványokra való hivatkozással, olyan valaki közvetít üzletet, aki egyébként nem volt ezen kereskedelmi közvetítéssel megbízva, — ez esetben a megbízó, a harmadik személlyel szemben, mint szerződő fél, csak akkor lép véglegesen kötelezettségbe, ha a megbízást adó egy általa aláírt szabályszerű ellenlevelet szolgáltat ki azon kötlévelre, melyet neki a szerződő másik fél, a szabályszerű határidőkön belül, idejében megküldött volt. De az ügylet véglegesen megkötöttek tekintendő akkor is, ha a megbízást adó az üzletkötést bármilyen más módon, szóbeli vagy írásbeli úton, mint az ő számlájára történt kötést, utólag tényleg elismeri.

KÖZVETÍTŐI JUTALÉK.

Budapesti szokvány.

Nem tér ki rá.

Bécsi szokvány.

Az esetben, ha a tőzsdén, vagy a tőzsdén kívül, annak szokványaira hivatkozással, az üzletkötést egy harmadik személy közvetíti, aki nem kereskedelmi ügynökként alkalmaztatik, úgy — más megállapodás hiányában — a közvetítőt megillető jutalék a számlaértéknek két százaléka. Emellett az áruforgalmiadó, a fuvar és vám — amennyiben azok a számlában elkülönítve számoltatnak el —, mindezek a számlaösszegeből levonásba hozandók.

Ha mégis az ár a forgalmiadóval együttesen értendő, akkor a közvetítőnek a forgalmiadórész után is jár jutalék.

Kétség esetén a jutalékot eladó fizeti.

Nagyobb ügyleteknél, amilyenek különösen az erdőkkel és erdei termékekkel kapcsolatos kötések, úgy az eladó, mint a vevő fizetnek 1—1 százalék jutalékot. Azon kötések, amelyek 1000 köbméter gömbfáról szólnak, nagyobb kötéseként tekintendők.

Berlini szokvány.

A közvetítő, ha az üzletet szóbeli vagy írásbeli úton valóban ő hozta kötésig, jutalékot igényelhet úgy az eladótól, mint a vevőtől egy százalékát a számla összegének.

Az eladó által fizetendő jutalék — eltérő megállapodás hiányában — legkevesebb egy százaléka a számla értékének, a kapcsolatos fuvarok levonása után.

A jutalékra való igény a kötlevel aláírásával egyidejűleg lép ugyan érvénybe, azonban csak a megtörtént rendezéssel és a befolyt összegekhez viszonyítottan válik az esedékessé.

A közvetítőnek igénye van jutalékra egy nem közvetlenül általa történt későbbi üzletkötésnél is, ha ezen újabb kötés az áruféleség, valamint az új kötés időpontja szempontjából is, azon ügyletnek folytatásaként tekinthető, amely üzletet ugyanazon felek között előzetesen ő közvetített.

Közvetítő útján eszközölt újabb üzletkötéseknél az áru fajtájával kapcsolatos előbb említett korlátozás, természetesen, már elesik.

BEHOZATALI VÁM ÉS FORGALMI ADÓ.

Budapesti szokvány.

Ab-, frankó-leadóállomás melletti kötéseknél a behozatali vámot eladó viseli.

Forgalmiadóval kapcsolatosan hazai szokványaink említést nem tesznek. Pótlásul a bécsi szokványok rendelkezéseit vehetjük e helyen figyelembe.

Bécsi szokvány.

Ha teljesítési helyként bármelyik osztrák leadó vasúti állomás jelöltetik meg, ilyenkor — kétség esetén — az ár a behozatali vámmal és forgalmiadóval együttesen értendő. Ez tehát azt jelenti, hogy ezen utóbbi illetékeket — minthogy azok az árba már bele vannak foglalva — eladó tartozik viselni.

De közvetlenül a termelőnél vásárolt és általa előállított áru vételára is — egyéb megállapodás hiányában — a forgalmiadót már belefoglalva értendő.

„Transit” jelzéssel kezelt áruknak árában a behozatali vám és forgalmiadó már nincsen együvéfoglalva.

MEGTEKINTETT ÉS JÓNAK TALÁLT ÁRUK, VALAMINT „TEL-QUEL” ÁRUK.

Budapesti szokvány.

Nem tárgyalja.

Bécsi szokvány.

Rovatolt fenti kifejezések melletti üzletkötések esetén eladó nem felel a vásárolt áru minőségéért, kivéve, ha csalás esete forog fenn.

Berlini szokvány.

Amennyiben a kötlevel ilyen vagy ehhez hasonló kifejezést tartalmaz, mint „megtekintett és jónak talált áru”, ilyenkor a faanyagok kifogásolásáról csak az esetben lehet szó, ha az

áru minősége a következő alapkikötésbe ütközik: „gömbfánál nem egészséges áru nem lehet több, mint legfeljebb a köbtartalom 8 százaléka; gerendáknál és léceknél a nem egészséges lécek nem tehetnek ki többet a darabszám 5 százalékánál; élfáknál ugyancsak a darabszám 5 százalékánál, deszkáknál és pallóknál a darabszám 8 százalékánál.

Hamburgi szokvány.

Ha megtekintett áru adatik el vagy kerül leszállításra, úgy a minőség már nem reklamálható, de csakis addig a mértékig nem, amely határig az áru ténylegesen is megtekintetett vagy legalább is az valóban megtekinthető lett volna.

FELMONDÁS—LEHÍVÁS (ELSZÁLLÍTÁSI HATÁRIDŐK).

Budapesti szokvány.

Hazai fakereskedelmi szokványaink idevonatkozó rendelkezéseket nem tartalmaznak. A budapesti áru- és értéktőzsde határozmányaiában találunk azonban igen figyelemreméltó, e helyhez tartozó rendelkezéseket. Ilyenek:

A felmondás joga az eladót illet.

A felmondásnak ajánlott levélben kell történnie.

A felmondásban meg kell jelölni a kötlevél és a felmondás keltét, a szállításra kerülő árumennyiséget, az átvétel napját, a vételárat, valamint az átadás helyét.

A szerződés szerinti mennyiséget vagy a bizonyos időszakon belül szállítandó részletet egyszerre kell felmondani.

A felmondás napja a felmondási időbe nem számíttatik be. Ha a felmondás vasárnapon vagy közönséges ünnepen történt, az esetben a legközelebbi hétköznap tekintendő a felmondás napjának.

A felmondási idő utolsó napját a teljesítés határnapjául tekintik. Ha ez a nap vasárnapra vagy valamely közönséges ünnepre esik, a teljesítésnek a legközelebbi hétköznapon kell megtörténnie.

Ha a kötelezettség bizonyos időtartamon belül teljesítendő, a teljesítésnek ez időtartam előtt kell bekövetkeznie.

A szállítást a teljesítési határidő bármely napjára lehet felmondani.

A felmondási idő Budapesten teljesítendő szerződésnél legalább 2 nap, vidéken teljesítendő szerződésnél legalább 5 nap.

Ha felmondás nem történt, a teljesítési határidő utolsó hétköznapija a teljesítés határnapjául tekintendő.

Bécsi szokvány.

Amennyiben a szerződés egy bizonyos meghatározott napon teljesítendő, ez esetben külön felmondásra szükség nincsen.

Ezzel szemben minden olyan áru, amely meghatározott határidőn belül való szállításra adatott el, szabályszerűen felmondandó.

Felmondásra az eladó a jogosított, kivéve, ha ezen felmondási jog ilyenfajta kifejezéseken keresztül, mint „vevő választása szerint” a vevőnek nem tartatik fenn.

A felmondás (lehívás) írásbeli úton, átvételi megerősítés mellett, vagy távirati úton történik.

Amennyiben a felmondás (lehívás) nem történt meg, ez esetben az eladó a szállítási határidő utolsó hétköznapijának reggelén az árut a teljesítési helyen átadásra készen kell hogy tartsa.

ELVÁMOLÁS, VÁMKEZELÉSI KÖLTSÉGEK.

Budapesti szokvány.

Nem tárgyalja.

Bécsi szokvány.

Ha a teljesítési hely belföldi vámterületen fekszik, úgy a külföldi áruk — más megállapodás hiányában — elvámolva és vámkezelve, vagyis teljesen szabaddá téve szállítandók.

(Folytatjuk.)

